

Kako do podjele BiH na statističke regije?

Sarajevo, septembar 2012.

Uvod

Proteklih mjeseci politička agonija u BiH doživljava svoj vrhunac, a ovakvo bezizlazno stanje donosi najviše poteškoća na planu evropskih integracija. Opravdan je strah javnosti da bi, sa ovako negativnim trendom kretanja, BiH mogla izgubiti i ono malo stečenog kredibiliteta i kvalifikacija na putu integrisanja u EU.

Na jednom od sastanaka predstavnika Evropske komisije i institucija BiH, najviše primjedbi upućeno je na dio Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju vezano za obavezu podnošenja brojčanih pokazatelja po glavi stanovnika u BiH. Tačnije, radi se o takozvanom nivou NUTS II, čiji je krajnji rok za realizaciju juli 2013. godina. Ovo pitanje je jedna od obaveza koju EU zahtijeva od svih kandidata za punopravno članstvo, a ujedno i osnov za definisanje statističke regionalizacije države, putem koje se stvaraju pretpostavke za značajnije povlačenje sredstava iz EU fondova.

Svedoci smo da je Hrvatska tek nedavno usaglasila ovo pitanje sa EU, ispunjavajući time i jedan od zadnjih uslova pristupanja Uniji, planirano za juli naredne godine. Za Hrvatsku, pitanje statističke regionalizacije bilo je i više nego značajno, pa je tek u zadnjem momentu odlučila da umjesto dosadašnje tri statističke regije uspostavi novu podjelu na dvije regije, tzv. kontinentalnu i jadransku. Ova odluka bazirana je na procjeni da prethodno uspostavljeni model od tri regije ne bi predstavljao najbolje rješenje za povlačenju novca iz strukturalnih i kohezionih fondova EU.

Treba napomenuti da je Hrvatskoj trebalo punih pet godina da se usaglasa o ovom pitanju, pa iz toga proizilazi bojazan koliko će vremena trebati BiH da postigne dogovor o podijeli na statističke regije. Pitanje regionalizacije u BiH je moguće pokrenuti tek po okončanom popisu stanovništva koji se treba provesti naredne godine, ali političku i javnu raspravu bi bilo potrebno pokrenuti što prije. Ovo ističemo, prije svega, jer je poznato koliko iscrpni i dugotrajni znaju biti dogovori u BiH, a još je i za pristupanje statističkoj regionalizaciji potrebno uvesti i decentralizovani sistem upravljanja, koji je, iako iniciran prije pet godina, proces koji još uvijek nije okončan.

Na osnovu navedenog, Centar za sigurnosne studije će nastojati da ovom analizom ukaže nadležnim organima u BiH i široj javnosti, potrebu da se ovoj problematici posveti adekvatna pažnja u što skorijem periodu. Premda se direktne koristi od uvođenja statističke

regionalizacije mogu očekivati tek po sticanju punopravnog članstva u EU, tj. pristupu svim raspoloživim fondovima, blagovremene pripreme bi uveliko olakšale ovaj segment integrisanja. Kao što smo naveli, ovaj koncept statističke organizacije države je preduslov za članstvo, a ujedno i stvara pretpostavke za korišćenje pogodnosti strukturalnih fondova EU od kojih se na godišnjem nivou mogu očekivati sredstva koje zemlja kandidat dobije u okviru sedmogodišnje pomoći kroz IPA fondove. Stoga, sve navedeno upućuje na potrebu ubrzanja procesa institucija vlasti na uspostavljanju decentraliziranog sistema upravljanja pomoći iz predpristupnih fondova i provođenju popisa stanovništva, kako bi stvorila preduslove za poduzimanje koraka na definisanju i usaglašavanju statističke regionalizacije BiH.

Regionalizacijom do EU

Činjenica da BiH zaostaje za zemljama regiona na polju evropskih integracija, bio je povod da evropski zvaničnici skrenu pažnju domaćim institucijama na obaveze koje su preuzele. Tako je i cilj sastanka održanog u Sarajevu 25. maja tekuće godine, između predstavnika Evropske komisije i institucija BiH, bio da se u fokus rasprave stave pojedine oblasti u kojima zaostajemo za ostalim zemljama regiona. Iako se raspravljalo na temu o „ostvarenom nivou usklađivanja i preuzimanja propisa EU u oblastima regionalnog razvoja i životne sredine“¹, ključni nalazi iz saopštenja predstavnika Evropske komisije ističu činjenicu da napredak Bosne i Hercegovine u procesu evropskih integracija isključivo zavisi od toga u kojoj mjeri država ispunjava zahtjeve iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU.

Radi daljeg elaboriranja, kratko ćemo podsjetiti da je prvi ugovorni odnos s EU, BiH ostvarila potpisivanjem SSP-a kojim joj se potvrđuje status potencijalnog kandidata za članstvo u EU. Najviše primjedbi BiH upućeno je u domenu približavanja i usklađivanja zakonodavstva u oblasti životne sredine, koja je i u prošlogodišnjem Izvještaju² tretirana i ocijenjena kao veoma složena i neujednačena. Nadalje, u oblasti regionalnog i lokalnog razvoja, prema

¹ <http://www.dei.gov.ba/aktuelnosti/vijesti/?id=9694>

² Zaključak sa prošlogodišnje konferencije na kojoj se BiH našla u fokusu razmatranja, nažalost prepoznaje činjenicu da „Bosna i Hercegovina zaostaje za zemljama regiona na polju evropskih integracija. Kao konkretan primjer navodi se da „dvije godine nakon što je sa EU potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, BiH, osim što je dobila viznu liberalizaciju, nije ostvarila nikakav drugi napredak. Nadalje, nadovezuju se i činjenice da BiH nije ispunila ni uslove za implementaciju SSP-a niti je on stupio na snagu, niti smo podnijeli aplikaciju, a kamoli dogovorili o kandidatskom statusu.“ Više o ovome vidjeti na: <http://www.oslobodjenje.ba/index.php?id=11263>

riječima Komisije, izostaje neophodna koordinacija svih nivoa vlasti zbog čega su za sada pozitivni rezultati u toj oblasti izrazito minorni. Također, neophodna aktivnost čijoj realizaciji trebamo što skorije pristupiti, tiče se ispunjenja obaveza u pogledu podnošenja brojčanih pokazatelja po glavi stanovnika Evropskoj komisiji na takozvanom nivou NUTS II, do jula 2013. godine. NUTS, kao dio pravne stečevine EU predstavlja obavezu svih zemalja budućih kandidata za članstvo u EU i kao takav integrisan je u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

Osim toga, podjela na statističke regije je neophodna i radi pristupa strukturnim fondovima EU, posebno ako uzmemo u obzir činjenicu da će iz strukturnih fondova potencijalna finansijska sredstva biti predodređena za poticanje društvenog i ekonomskog razvoja manje razvijenih područja u BiH. Prema tome, pitanje regionalizacije itekako je od iznimnog značaja za BiH, naročito u kontekstu pridruživanja Evropskoj uniji.

S ovim u vezi, bitno je napomenuti da trenutna sredstva iz strukturnih fondova Evropske unije stoje na raspolaganju isključivo državama članicama EU, „koje imaju potrebe za dodatnim ulaganjima u ujednačen i održiv privredni i društveni razvoj.“³ To znači da sadašnje zemlje, potencijalni kandidati i zemlje kandidati za članstvo u EU, mogu ostvariti pravo na sredstva iz ovih fondova tek nakon stupanja u punopravno članstvo EU. U ovoj fazi pristupanja, zemlje potencijalni kandidati i kandidati za članstvo u EU ostvaruju pristup samo sredstvima koja im se dodjeljuju iz predpristupnih fondova (IPA), a u skladu s utvrđenim komponentama za svaku zemlju pojedinačno. Podsjećanja radi, Instrument predpristupne pomoći trenutno na raspolaganju ima sredstva iz posebno utvrđene stavke budžeta EU, od kojih je početkom 2007. godine pomoć kroz dvije komponente⁴ usmjerena i na BiH.

Međutim, kako sredstva iz strukturnih fondova za sada predstavljaju dostupnu kategoriju isključivo zemljama članicama EU, još uvijek je nemoguće govoriti o tačnim parametrima pomoći, odnosno o visini utvrđenih sredstava iz strukturnih fondova namijenjenih budućim članicama EU. U ovom trenutku, moguće se jedino osloniti na pretpostavke pojedinih analitičara,⁵ prema kojima bi Hrvatska, kada uđe u EU, iz strukturnih fondova mogla povlačiti

³ http://www.euprojekt-seoski-turizam.info/downloads/skripta_eu_fondovi.pdf

⁴ Komponenta I: pomoć u tranziciji i izgradnja institucija i komponenta II: prekogranična saradnja. Više o ovome vidjeti na: <http://www.css.ba/images/docs2/ipa%20fond%20za%20zemlje%20zapadnog%20balkana%202014-2020.pdf>

⁵ <http://www.dugirat.com/novosti/ekonomija/6685.html>

oko milijardu eura godišnje. Prema njihovim prognozama, u poređenju sa trenutno utvrđenim sedmogodišnjim budžetskim okvirom EU namijenjenom Hrvatskoj za period 2007.–2013. godine to bi bio srazmjerno jednak iznos sredstava. Ovakav pristup nudi značajnu dozu optimizma, jer bi konsekventno godišnja pomoć iz strukturnih fondova EU za BiH prema ovim saznanjima, bila također srazmjerna trenutnoj podršci koju dobivamo iz sedmogodišnjeg budžetskog programa predpristupne pomoći.

Ovom prilikom, bitno je naglasiti da se kao i kod IPA sredstava i ova sredstva raspodjeljuju u obliku nepovratnih zajmova u određenim programskim periodima, osim u slučaju što se „sredstva iz strukturnih fondova ne dodjeljuju izravno individualnom programu koji je odobrila Evropska komisija, nego je to ovog puta u djelokrugu nacionalnih i regionalnih autoriteta.“⁶ Temeljem toga, ključni „kriteriji prema kojima će se neka regija svrstati u potencijalne korisnike regionalne politike EU ostaće nepromijenjeni i za zemlje Zapadnog Balkana, posebno uzimajući u obzir ispod prosječnu razinu BDP-a po stanovniku i natprosječnu stopu nezaposlenosti u usporedbi s prosjekom EU.“⁷

Osvrt na regionalnu politiku EU

U pregledu koji slijedi cilj nam je ukazati na značaj regionalne politike EU i njezine pogodnosti koje nudi budućim članicama EU. Osnovna karakteristika regionalne politike EU ogleda se u činjenici da je to jedna od najstarijih zajedničkih politika EU, koja se od početka svog osnivanja temeljila na finansijskoj solidarnosti. Prvobitno su osnovana dva fonda 1958. godine (Evropski socijalni fond i Evropski fond za smjernice i jamstva u poljoprivredi) a zatim 1975. godine i Evropski fond za regionalni razvoj”.⁸

I pored činjenice da je ova politika s vremenom značajno evoluirala i poprimila nove dimenzije, njezini su ciljevi i danas ostali isti. Zapravo, oni se najviše očituju kroz primjere strukturnih fondova iz kojih se veći dio sredstava raspodjeljuje svim zemljama članicama EU, a koji su istovremeno predodređeni i za pružanje pomoći regionima s ekonomskim i društvenim promjenama ili imaju određenih strukturnih poteškoća. Trenutno, glavni dio sredstava iz strukturnih fondova za zemlje članice EU je opredijeljen sa tri glavna cilja. Prva

⁶ <http://www.ijf.hr/Eu3/kersan-skabic.pdf>

⁷ <http://www.ijf.hr/Eu3/kersan-skabic.pdf>

⁸ Slobodna Bosna (2012) „Bogati evropski regioni sada traže od Unije da ih finansijski podrži kako bi se još razvijali“, br.820, str. 42.

dva su isključivo regionalna, a treći je horizontalan i ima za cilj poticanje razvoja ljudskih resursa.

Prvi cilj pruža pomoć za najnerazvijenije regione i u tu grupu spadaju regioni veličine NUTS 2, odnosno regioni čiji je BDP po glavi stanovnika niži od 75 % prosjeka Evropske unije, zatim udaljeni regioni (kao npr. prekomorski regioni Francuske) čiji je BDP takođe niži od 75%, te regioni u kojima je gustina naseljenosti izuzetno mala (neki regioni u Švedskoj i Finskoj).⁹ U suštini, realizacija ovog cilja iziskuje ogromna finansijska sredstva i prema provjerenim izvorima u ovu svrhu je u dosadašnjem periodu korišteno oko 67,6% ¹⁰ sredstava iz strukturnih fondova.

Za naš kontekst promatranja posebno je specifičan drugi cilj, koji je usmjeren na pružanje pomoći za industrijske oblasti regiona veličine NUTS 3, tj. onih u kojima je broj nezaposlenih veći od prosjeka Evropske unije. Prethodna konstatacija najpodobnije se uočava na primjeru Belgije, u kojoj se regionalna politika temelji na tri teritorijalne jedinice. Naime, klasifikacija statističkih regija u Belgiji izvršena je na tri temeljne razine od kojih „tri regiona na nivou NUTS 1, 11 provincija na nivou NUTS 2, te 43 okruga na nivou NUTS 3.“¹¹ Kako smo istakli, na primjeru postojećih regija u Belgiji, također, postoji određen disparitet u odnosu na njihovu veličinu, stanovništvo i nivo ekonomskog razvoja.

Ova problematika je naročito bila izražena tokom 1999. godine, kada se Belgija suočila sa značajnim poteškoćama negativnih demografskih kretanja. Iz ovih razloga, Belgiji su u periodu od 2000. do 2006. godine alocirana sredstva iz strukturnih fondova (obuhvatajući svih osam regionalnih razvojnih programa) u iznosu od 2.337.14 miliona eura¹². Ovo je eklatantan primjer kako u EU i dalje postoje regije koje zaostaju u svom razvoju, te im se za tu svrhu ponekad izdvajaju ogromna sredstva kako bi dostigle ili približno bile u rang s ostalim zemljama članicama Unije. Nasuprot tome, neke od zemalja članica EU ne koriste ova sredstva u tolikoj mjeri. Tabela koja slijedi sadrži prikaz raspodjele sredstava strukturnih fondova prema pojedinačnim ciljevima u periodu od 2000.–2006. prema prethodno utvrđenim zemljama korisnicima.

⁹ <http://www.scribd.com/doc/59037060/8/Strukturni-fondovi>

¹⁰ <http://www.scribd.com/doc/74700445/37/Razvoj-regionalne-politike-EU>

¹¹ <http://www.eprc.strath.ac.uk/benchmarking2/documents/belgium.pdf>

¹² DG Regio, The European Structural Funds (2000-2006): Belgium.

Tabela 1. Raspodjela sredstava strukturnih fondova prema ciljevima u razdoblju 2000. - 2006. godine – odabrane zemlje u mil. eura¹³

Zemlje članice	Cilj 1.	Cilj 2.	Cilj 3.	Ukupno	Raspodjela prema zemljama (%)
Njemačka	22.035	3.776	5.057	30.868	15,35
Italija	24.424	2.749	4.129	31.302	15,57
Luksemburg	0	44	44	88	0,04
Španjolska	42.061	2.904	2.363	47.328	23,54
EU – 15	150.104	24.367	26.553	201.024	100

Iz gore prikazane tabele, može se uočiti da je Luksemburg jedina zemlja članica EU koja najmanje koristi raspoloživa sredstva iz strukturnih fondova, dok za pojedine zemlje članice EU to i nije slučaj. Tako iz ovog prikaza, imamo primjer Španjolske koja povlači najviše sredstava iz strukturnih fondova. Prethodno se može opravdati činjenicom ukoliko usporedimo BDP per capita u ove dvije zemlje, pri čemu je isti „u Luksemburgu u 2004. godini iznosio čak 60.200\$, dok je Španjolska zabilježila svoj BDP per capita u iznosu od 25.900\$.¹⁴

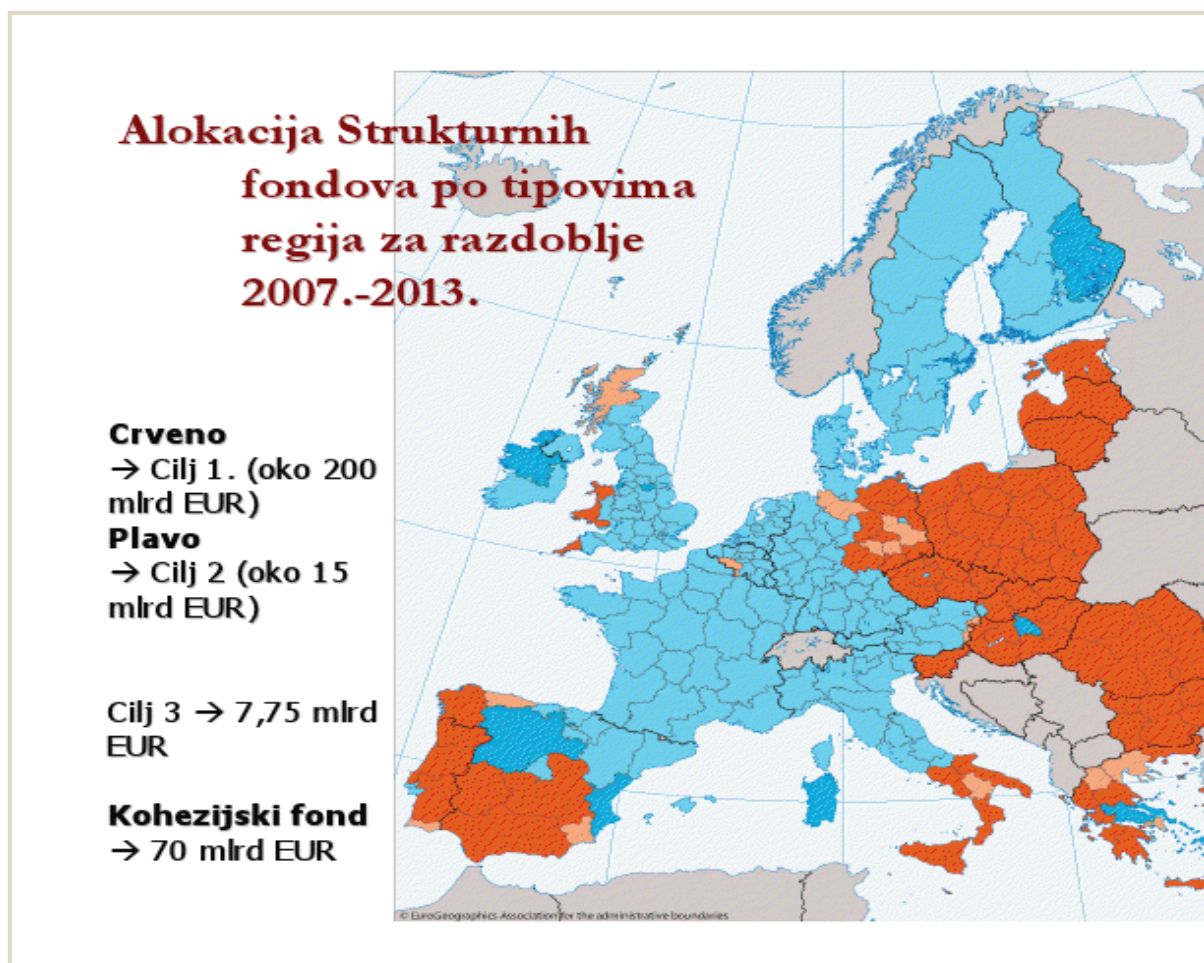
Dakle, očito je kako izuzetno razvijene zemlje ili regije ne koriste uvijek ova sredstva u tolikoj mjeri, budući da je njihov privredni razvoj izuzetno ekspanzivan. Ukupni proračun strukturnih fondova za proračunski period 2007. - 2013. godine iznosi „307 milijardi eura, odnosno 35,7% ukupnog budžeta Evropske unije. Od ukupnog iznosa, 79% odlazi na smanjivanje jaza između bogatih i siromašnih regija, dok 17% odlazi na povećanje konkurencije siromašnih regija i na stvaranje lokalnih radnih mjesta. Preostalih 4% bilo bi usredotočeno na prekograničnu saradnju između graničnih regija.“¹⁵ U narednom prilogu, ukazujemo na ilustrativan prikaz alociranih sredstava iz strukturnih fondova po tipovima regija za period 2007.-2013.

¹³ http://www.fes.hr/E-books/pdf/Pridruzivanje%20hrvatske%20EU_3_svezak/11_0.pdf

¹⁴ Državni zavod za statistiku (2006) Međunarodni pregled. U: *Statističke informacije*. Zagreb, str. od 106 do 109.

¹⁵ <http://www.delhrv.ec.europa.eu/hr/static/view/id/117>

Slika 1: Alokacija Strukturnih fondova po tipovima regija za period 2007.-2013.¹⁶

Regionalizacija i zemlje Zapadnog Balkana

Nadovezujući se na prethodne primjere, pitanje regionalizacije nije samo problem BiH, već naprotiv, riječ je o problematici koja je zastupljena i u ostalim zemljama u regionu. Upravo je na ovu tematiku u nedavnom sedmičnom broju časopisa „Slobodna Bosna“ prenijeta informacija o tome kako četiri regije, inače „Rona-Alpe, druga po veličini regija u Francuskoj, zatim Katalonija u Španiji, Lombardija u Sjevernoj Italiji i Baden Wuertenberg sa jugozapada Njemačke, sve više udružuju snage da im se poveća alokacija novca iz regionalnih fondova EU, a što je u mnogome izazvalo oštre reakcije pojedinih analitičara s naših prostora.

¹⁶ <http://oliver.efri.hr/~europe/regisoc/regisoc%20VI.pdf>

Kako prenose pojedini medijski izvori, pokušaji regionalnog povezivanja ovih razvijenih regija uočavaju se i u kampanji lobiranja u institucijama EU, da četiri regije imaju pravo da se izjasne o svakom prijedlogu Komisije o korištenju novca iz kohezionih i poljoprivrednih fondova, kao i fondova za inovacije koji će se pojaviti u narednim mjesecima¹⁷. Na ovaj prilog uslijedio je komentar novinarkе Slobodne Bosne o tome „dok se najrazvijenije regije iz čak četiri evropske zemlje udružuju kako bi osigurale za sebe još više sredstava, u BiH se jedva postiže dogovor oko projekata finansiranih IPA-a, a čitav je paket pomoći zbog toga prošle godine bio doveden u pitanje, ističe Danka Savić¹⁸”.

Sudeći po ovim komentarima, očigledno je da pitanje regionalizacije i dalje ostaje samo svijetla tačka u nekoj daljnjoj budućnosti BiH, jer u dosadašnjem periodu bh. vlasti po ovom pitanju nisu pokazale neko ozbiljnije interesovanje, niti su inicirale bilo kakav prijedlog vezan za ovu problematiku. Kao i mnogo puta do sada, očekivano je sav posao prepušten u ruke Evropske komisije, na čiju inicijativu je i ponuđen prijedlog regionalizacije o „podjeli teritorija Bosne i Hercegovine na pet regija, kako slijedi: Sarajevo ekonomska regija, Sjeverozapadna Bosna (Tuzla), Jugoistočna Bosna (Mostar), Centralna Bosna (Zenica), Sjeverozapadna Bosna (Banja Luka).“¹⁹

No, kako za sada vlast u BiH ne postiže dogovor oko ničega i ovo pitanje ostaje upitno, jer kako kažu, postoje određene nedoumice koliko bi isti prijedlog predstavljao i adekvatno rješenje za izgradnju ukupnog razvojnog potencijala, smanjenje razvojnih nejednakosti, te jačanje potencijala onih dijelova u BiH koji zaostaju u razvoju. S ovim u vidu, na primjeru BiH trebamo biti svjesni da će se u nadolazećem vremenu ovo pitanje ubrzo morati naći na listi prioriteta BiH na putu ka članstvo u EU, za koje će nam iz poznatog razloga, da vidno zaostajemo za zemljama u regionu, trebati mnogo više vremena za njegovu realizaciju nego što je to slučaj s ostalim zemljama u regionu.

U suprotnom, ukoliko i na ovom primjeru ne ispoštujemo zadati vremenski okvir, put u EU mogao bi nam biti krajnje neizvjestan, zbog čega od ovog trenutka predlažemo svim strukturama vlasti u BiH da se ozbiljnije pozabave ovim pitanjem i u tom smjeru potraže

¹⁷ Slobodna Bosna (2012) „Bogati evropski regioni sada traže od Unije da ih finansijski podrži kako bi se još razvijali“, br.820, str. 42.

¹⁸ Isto.

¹⁹ <http://hrcak.srce.hr/file/41428>.

odgovore na neka od slijedećih korisnih pitanja: Da li je BiH zaista orijentirana ka evropskim integracijama, koliko nam pomažu iskustva nekih od zemalja u regionu na tom planu, da li implementiramo njihova iskustva i kakav je uopšte naš stav spram tih pitanja?

U kontekstu prethodnog sadržaja i pitanje regionalizacije Srbije po standardima Evropske unije je također od značajne koristi. U jednom od provedenih istraživanja na ovu tematiku, zabilježeno je kako se važnost regionalizacije Srbije ogleda „ne samo sa stanovišta decentralizacije i dobre teritorijalne organizacije, već i sa stanovišta demokratizacije i evropske budućnosti Srbije“.²⁰ Naime, prvi korak u tom pravcu Srbija je učinila 2009. godine usvajanjem Zakona o regionalnom razvoju u skladu s kojim su predviđeni razvojni regioni, odnosno NUTS standardi.²¹

U tom smislu, riječ je o „sedam zamišljenih statističkih regiona kao što su Vojvodina, Beograd, Istočni, Zapadni, Centralni i Južni region te Kosovo i Metohija, čije se formiranje predviđa isključivo u cilju smanjivanja regionalnih razlika u ekonomskoj razvijenosti, podsticanju razvoja nedovoljno razvijenih područja, smanjenju negativnih demografskih kretanja te prevashodno ostvarivanju boljeg pristupa strukturnim fondovima EU.“²²

Također, na primjeru Srbije posebno se naglašava da ovako koncipirana statistička regionalizacija ni u kojem smislu ne odražava političku autonomiju regiona, već samo određuje opštine i regione koji će, kako smo prethodno istakli, moći odlučivati o važnim pitanjima iz svakodnevnog regionalnog života i imati finansijsku samostalnost u korištenju evropskih razvojnih fondova.

Pomenuta statistička regionalizacija u Republici Srbiji još uvijek nije usvojena i trenutno odražava isključivo formu prijedloga o mogućoj statističkoj regionalizaciji R. Srbije u nadolazećem vremenu. Kao i na primjeru BiH, i proces regionalizacije u Srbiji za sada ostaje otvoreno pitanje, koje za uspješnu realizaciju mora počivati, ne samo na političkim dokumentima strategija razvoja ili zakonskih akata, već naprotiv ovakav proces iziskuje rezultate bazirane isključivo na koncenzusu šire društvene zajednice.

²⁰ http://www.slilic.com/bibliografija/2009_Regionalizam,EU_i_pravni_okviri_regionalizacije_Srbije.pdf

²¹ Isto

²² http://www.slilic.com/bibliografija/2009_Regionalizam,EU_i_pravni_okviri_regionalizacije_Srbije.pdf

Trenutno, na ovom planu jedino se uspješno izborila Republika Hrvatska. Ova kandidatkinja za članstvo u EU a od naredne godine i punopravna članica, za sada je jedina zemlja u regionu koja je ovo pitanje doista regulisala na način koji propisuje EU, prema tzv. regionalnoj klasifikaciji na NUTS 2 regije. Naime, prve korake na planu regionalizacije Hrvatska je učinila s usvajanjem strategije regionalnog razvoja i zakona o regionalnom razvoju 2009. godine. Strategijom regionalnog razvoja utvrdila je „prostorne jedinice na razini NUTS 2 koje se nazivaju statističkim regijama i u prosjeku imaju između 800.000 i 3.000.000 stanovnika.“²³

Na temelju toga, rezultirala je i podjela Hrvatske na tri statističke regije: „Sjeverozapadnu Hrvatsku koju čine Grad Zagreb, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska, i Zagrebačka županija; Središnju i Istočnu (Panonsku) Hrvatsku koju čine Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Karlovačka, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Sisačko-moslavačka, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska županija te Jadransku Hrvatsku koju čine Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska i Zadarska županija.“²⁴.

U početku formiranja, ovako definisane tri statističke regije odražavale su primjer jedne sasvim nove kategorije potpomognutih područja kao osnovnog preduvjeta za korištenje sredstava iz fondova EU, pa je u skladu s tim zanimljiva procjena pojedinih analitičara kako bi Hrvatska, kada uđe u EU, iz strukturnih fondova mogla povlačiti oko milijardu eura godišnje²⁵. Međutim, za većinu stanovništva RH ovako definisana podjela nije predstavljala optimistično rješenje, naročito u slučaju Sjeverozapadne regije koja se smatrala problematičnom na planu povlačenja budućih sredstava iz fondova EU.

O ovom problemu najprije su se izjasnile županije koje su već bile u sastavu Sjeverozapadne regije. Kako se u jednom od istraživanja navodi „ove regije su bile svjesne činjenice da će pomoć iz strukturnih fondova EU biti obezbjeđena samo onim regijama s BDP manjim od 75 posto prosjeka EU“²⁶. U tom smislu, uslijedio je prijedlog da grad Zagreb, koji je u tom

²³ Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011.-2013.

²⁴ Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011.-2013.

²⁵ <http://www.poslovnih.hr/vijesti/uskoro-strategija-i-zakon-o-regionalnom-razvoju-79829.aspx>

²⁶ <http://www.jutarnji.hr/sve teme/Branko%20Gr%C4%8Di%C4%87>

sastavu izrazito podizao prosjek BDP-a, bude izdvojen u zasebnu cjelinu, kako bi šanse za povlačenje novca iz fondova EU bile optimalne za sve. Prema riječima sadašnje ministricе vanjskih poslova Vesne Pusić, pomenuti prijedlog bio je u opticaju da se njime sačini nova podjela Hrvatske na četiri regije.

No, uostalom i ovaj prijedlog kao i druge varijante o mogućoj podjeli na četiri regije nisu dobile podršku. Podaci iz popisa stanovništva pokazali su da grad Zagreb ne može biti izdvojen kao samostalna regija, jer je broj stanovnika u njemu bio izrazito manji od onog koji je definiran u skladu s kriterijima NUTS 2. Na kraju, svi ovi pokušaji zvanično su krunisani uspostavljanjem novog modela statističke regionalizacije na dvije regije, tzv. kontinentalnu i jadransku. Od 1. marta 2013. godine, ovo će biti model na kojem će Hrvatska temeljiti svoju regionalnu razvojnu politiku i povlačiti novac iz fondova EU. U prilogu koji slijedi, dat je shematski prikaz novog modela statističke podjele na dvije regije.

Shema 1: Novi model statističke podjele R. Hrvatske²⁷

²⁷ <http://www.jutarnji.hr/hrvatska-u-dvije-regije--kontinentalna-i-jadranska/1050208/www.jutarnji.hr/1050272>

Uostalom, ovim uspješnim korakom Hrvatska je naglasila da će i u budućem periodu, kao i od prvog dana usvajanja Strategije regionalnog razvoja, biti vođena ciljem da i dalje osigurava „koordinirani pristup održivom društveno-gospodarskom razvoju svih dijelova zemlje. Odnosno, nastojaće da svi dijelovi zemlje budu osposobljeni pridonositi održivom razvoju i nacionalnoj konkurentnosti putem boljeg povezivanja lokalnih i regionalnih potreba, posebice u potpomognutim područjima, s dostupnim nacionalnim i EU sredstvima namijenjenim razvoju“.²⁸

²⁸ <http://www.poslovni.hr/vijesti/uskoro-strategija-i-zakon-o-regionalnom-razvoju-79829.aspx>

Zaključak

Kao što smo prethodno uočili, pitanje regionalizacije sve češće se spominje kao imperativ svih zemalja kandidata i potencijalnih kandidata koje vide svoju budućnost u članstvu EU. Po ovom pitanju, vlasti u BiH još uvijek nisu pokazale značajno interesovanje, niti je uslijedio odgovarajući prijedlog osim prijedloga kojeg je ponudila Evropska komisija da se teritorij BiH podijeli na 5 predloženih regija. Uostalom, ni ovaj prijedlog nije urodio plodom, jer kako nam je od ranije poznato bh vlasti već duži vremenski period ne mogu da se dogovore oko ničega, pa tako i ovog puta kada im se nešto predloži od treće strane, oni to ili predugo razmatraju ili uopšte ne posvećuju pažnju dok javnost ne iskaže interes za rješavanje istog.

Međutim, u sadašnjim okolnostima ova problematizirajuća tematika u BiH ima posve drugačiju težinu. Obzirom da EU ima jasno definiran stav u pogledu kriterija koje zemlje kandidati i potencijalni kandidati moraju realizirati na putu ka punopravnom članstvu u EU, BiH bi trebalo biti jasno da je na tom planu očekuje niz neodložnih obaveza. Saglasno Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, BiH je imala obavezu da u periodu od dvije godine od njegovog potpisivanja izvrši unutarnju podjelu na regione usklađene sa regionalizacijom EU. Da budemo precizniji ovu obavezu ona nikada nije realizirala i pored činjenice da je od tog perioda proteklo već četiri godine.

U kontekstu regionalizacije u BiH, postoji još jedna manjkavost a to je da provođenje ovog pitanja prvenstveno ovisi od rezultata popisa stanovništva planiranog početkom naredne godine. Ujedno, ovom konstatacijom najbolje se objašnjava ponuđeni model regionalizacije u BiH kojeg je Evropska komisija osmislila podjelom na pet regija, od kojih bi svaka od njih brojala po 800.000 stanovnika, a što bi odgovaralo kriterijima Eurostata o statističkoj regionalizaciji na razini NUTS II. No, iz ove perspektive kako smo prethodno i naglasili pitanje regionalizacije u BiH ostaje neprovodivo, sve do dobijanja popisa stanovništva planiranog početkom 2013. godine.

Zbog toga će rezultati planiranog popisa stanovništva biti dobri pokazatelji za određivanje statističkih regija, čijim bi se formiranjem na jednoj strani znatno olakšalo raspoređivanje novca iz fondova EU a s druge strane formirane regije bile bi od velikog značaja za daljnji proces približavanja BiH EU.

Stoga, da bi se u predviđenom roku za realizaciju ovog pitanja postigli željeni rezultati, neophodno je započeti s konkretnim pripremama na unapređenju dijaloga između svih nivoa vlasti u BiH, kako bi se istovremeno osiguralo nesmetano usaglašavanje o svim pitanjima od interesa za BiH, te u tom smislu ojačali postojeći kapaciteti za korištenje predpristupnih fondova (IPA), kao i drugih programa EU koji nam u budućem periodu budu dostupni za unapređenje regionalnog razvoja.

Iz svega navedenog, želimo poslati jasnu poruku da je krajnje vrijeme da se donosioci političkih odluka u BiH uhvate u koštac s ovim i drugim problemima koji nam predstoje kao uslovi daljeg integrisanja u EU. Prema tome, bilo bi korisno da se i pitanje regionalizacije u BiH shvati, ne samo kao obaveza koju će nam u skorije vrijeme postaviti Evropska unija, već naprotiv istu moramo shvatiti nužnom mjerom da će pristup programima regionalne politike EU sa sticanjem punopravnog članstva doprinijeti sveukupnom razvoju u BiH.

Preporuke

Iz prethodnog sadržaja je vidljivo da bi postojećim popisom stanovništva u BiH koji datira iz davne 1991. godine bilo nemoguće udovoljiti kriterijima EU za utvrđivanje statističke regionalizacije na nivou NUTS II. S ovim u vidu, preporuke koje slijede ponudiće niz praktičnih rješenja kako za rješavanje pitanja regionalizacije u BiH, tako i za unapređenje statusa BiH na njezinom daljnjem putu za članstvo u EU. U tom cilju, potrebno je da:

- Direkcija za evropske integracije inicira potrebu ispunjavanja uslova iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju vezanom za statističku regionalizaciju BiH;
- Institucije vlasti zadužene za provođenje popisa stanovništva nastave sa kvalitetnim pripremama za provođenje i organizovanje popisa 2013. godine, sa usmjerenjem za što bržom prezentacijom rezultata istih.
- Vijeće ministara BiH da uloži dodatne napore da se uspostavi decentralizirani sistem u upravljanju pomoći iz tekućih predpristupnih fondova, čime bi okončalo nedopustivo dugu farsu preuzimanja ove obaveze od strane Delegacije EU u BiH.
- Od strane vladinog ili nevladinog sektora inicirati politički i javni dijalog o uspostavi statističke regionalizacije koja bi u najboljoj mjeri odgovarala interesima BiH u ispunjavanju uslova iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, te u daljnim integrativnim procesima ka EU.

Bibliografija

Primarni izvori:

- Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011.-2013.

Sekundarni izvori:

- DG Regio, The European Structural Funds (2000-2006): Belgium.
- Državni zavod za statistiku (2006) Međunarodni pregled. U: *Statističke informacije*. Zagreb, str. od 106 do 109.
- Slobodna Bosna (2012) „Bogati evropski regioni sada traže od Unije da ih finansijski podrži kako bi se još razvijali“, br.820, str. 42.

Internet:

- <http://hrcak.srce.hr/file/41428>
- <http://oliver.efri.hr/~europe/regisoc/regisoc%20VI.pdf>
- <http://www.css.ba/images/docs2/ipa%20fond%20za%20zemlje%20zapadnog%20balkana%202014-2020.pdf>
- <http://www.dei.gov.ba/aktuelnosti/vijesti/?id=9694>
- <http://www.delhrv.ec.europa.eu/hr/static/view/id/117>
- <http://www.dugirat.com/novosti/ekonomija/6685.html>
- <http://www.eprc.strath.ac.uk/benchmarking2/documents/belgium.pdf>
- http://www.euprojekt-seoski-turizam.info/downloads/skripta_eu_fondovi.pdf
- http://www.fes.hr/E-books/pdf/Pridruzivanje%20hrvatske%20EU_3_svezak/11_0.pdf
- <http://www.ijf.hr/Eu3/kersan-skabic.pdf>
- http://www.iju.hr/HJU/HJU/preuzimanje_files/2009-1%2004%20Tropina%20Godec.pdf
- <http://www.oslobodjenje.ba/index.php?id=11263>
- <http://www.poslovni.hr/vijesti/uskoro-strategija-i-zakon-o-regionalnom-razvoju-79829.aspx>
- <http://www.scribd.com/doc/59037060/8/Strukturni-fondovi>
- <http://www.scribd.com/doc/74700445/37/Razvoj-regionalne-politike-EU>
- http://www.slilic.com/bibliografija/2009_Regionalizam,EU_i_pravni_okviri_regionalizacije_Srbije.pdf

*Centar za sigurnosne studije
Centre for Security Studies*

*Branilaca Sarajeva 13/I, 71 000
Sarajevo*

Tel: +387 33 262 455 / 262 456

Fax: +387 33 223 250

e-mail: info@css.ba

www.css.ba